Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2021-00054

VNEUS Siivola Heli(VNK) 22.01.2021

Asia
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 18.1.2021

Kokous
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 18.01.2021

Neuvoston uusi puheenjohtajavaltio Portugali esitteli puheenjohtajakautensa painopisteitä.

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin valmistelusta. Toimielinten väliset keskustelut konferenssista ovat edelleen kesken, mutta Portugalin tavoitteena on, että konferenssi käynnistyisi sen puheenjohtajakaudella. Käytetyissä puheenvuoroissa konferenssia ja sen mahdollisimman pikaista käynnistämistä pidettiin tärkeänä, kuitenkin covid-19-pandemiatilanne huomioiden.

Eurooppaministerit valmistelivat Eurooppa-neuvoston jäsenten 21.1. videokokousta käymällä keskustelun covid-19-koordinaatiosta. EU:n rokoteyhteistyötä pidettiin tärkeänä ja onnistuneena, mutta rokotetoimitusten nopeuttamista peräänkuulutettiin. Uudet virusmutaatiot aiheuttavat huolta kaikissa jäsenvaltioissa. Keskustelussa nousivat esille myös rokotteita koskeva viestintä, ajatus yhteisestä rokotustodistuksesta, testien vastavuoroinen tunnustaminen ja antigeenitestit sekä EU:n rokotesolidaarisuus kolmansia maita kohtaan.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Portugalin puheenjohtajakauden painopisteiden esittely

Puheenjohtaja (Portugalin EU-asioista vastaava valtiosihteeri Ana Paula Zacarias) esitteli Portugalin puheenjohtajakauden painopisteet. Portugalin motto on "Tavoitteet todeksi: oikeudenmukainen, vihreä ja digitaalinen elpyminen". Kolme pääprioriteettia ovat: 1) Euroopan elpymisen edistäminen vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla, 2) Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpano sekä 3) Euroopan strategisen autonomian vahvistaminen pitäen samalla Eurooppa avoinna maailmalle. Näitä prioriteetteja edistetään viidellä toimintalinjalla, joita ovat Euroopan resilienssin vahvistaminen, sosiaalinen Eurooppa, vihreä Eurooppa, digitaalinen Eurooppa ja globaali Eurooppa.

Euroopan resilienssin vahvistamisessa Portugalin päähuomio on MFF- ja elpymiskokonaisuuden, mukaan lukien elpymis- ja palautumistukiväline (RRF), viimeistelyssä ja toimeenpanossa. Keskeisessä asemassa on kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien hyväksyminen ja toimeenpano. Myös omien varojen päätöksen ratifiointia jäsenvaltioissa seurataan tarkkaan.

Yleisten asioiden neuvostossa jatketaan keskustelua covid-19-toimien koordinaatiosta. Tavoitteena on varmistaa tehokas ja laaja-alainen vastaus covid-19-pandemiaan, suojella kansalaisia sekä turvata sisämarkkinoiden toiminta ja vapaa liikkuvuus.

Keskustelua jatketaan myös EU:n demokratiatoimintaohjelmasta ja oikeusvaltiokysymyksistä. Portugali kiinnittää erityistä huomiota disinformaation torjuntaan ja vaaliprosesseihin kohdistuviin ulkoisiin uhkiin. Se haluaa vahvistaa myös laajemmin Euroopan kykyä vastata hybridi- ja kyberuhkiin. Komission oikeusvaltiovuosikertomuksen maakohtaisiin lukuihin perustuvaa neuvoston oikeusvaltiovuoropuhelua jatketaan. Myös SEU 7 artiklan menettelyt pysyvät asialistalla. Lisäksi Portugali aikoo järjestää korkean tason oikeusvaltiokonferenssin Coimbrassa toukokuussa.

Portugali jatkaa Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin edistämistä painottaen, että konferenssin tulisi mahdollistaa kansalaisten, erityisesti nuorten, aktiivinen osallistuminen ja tukea osaltaan EU-politiikkojen kehittämistä pidemmällä aikavälillä. Toimielinten välisiä keskusteluja konferenssia koskevasta yhteisestä julistuksesta jatketaan. Portugali toivoo, että konferenssi voitaisiin käynnistää sen kaudella.

Portugali edistää kattavaa, oikeudenmukaista ja tasapainoista kumppanuutta EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä. Huomiota kiinnitetään etenkin erosopimuksen täytäntöönpanoon sekä kauppa- ja yhteistyösopimuksen hyväksymisprosessin loppuunsaattamiseen.

Portugali jatkaa Länsi-Balkanin laajentumisprosessin edistämistä uuden laajentumismetodologian pohjalta. Tavoitteena on etenkin Pohjois-Makedoniaa ja Albaniaa koskevien neuvottelukehysten hyväksyminen ja ensimmäisten hallitustenvälisten konferenssien järjestäminen mahdollisimman pian.

Toukokuun epävirallisen eurooppaministerikokouksen teemaksi Portugali on suunnitellut strategista ennakointia.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) toivotti Portugalin puheenjohtajakauden painopisteet tervetulleeksi. Komissio antaa neuvoston puheenjohtajalle täyden tukensa näiden tavoitteiden edistämisessä. Komission seuraavassa strategisessa ennakointiraportissa on tarkoitus avata strategisen autonomian käsitettä.

Käytetyissä puheenvuoroissa annettiin tukea puheenjohtajan painopisteille.

Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi

Puheenjohtaja totesi, että covid-19-pandemia on viivästyttänyt konferenssin valmistelua. Toisaalta se on tuonut lisää keskusteltavaa ja korostanut kansalaisten osallistamisen merkitystä. On tärkeää, että Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio ovat mukana konferenssissa tasavertaisesti, yhdessä jäsenvaltioiden kanssa. Portugalin tavoitteena on, että yhteisymmärrys konferenssia koskevasta toimielinten yhteisestä julistuksesta saavutetaan pian. Avoimia kysymyksiä on useampia, mukaan lukien konferenssin johtohahmo. Tarvitaan myös komissiolla työn alla oleva yhteinen digitaalinen alusta. Tavoitteena on käynnistää konferenssi Portugalin puheenjohtajakaudella, esimerkiksi 9.5. Eurooppa-päivänä. Kansalaisten on oltava prosessin keskiössä.

Komissio (varapuheenjohtaja Dubravka Šuica) totesi, ettei demokratiaa voi pitää itsestäänselvyytenä, vaan siitä on pidettävä huolta. Pandemia on korostanut tulevaisuuskeskustelun merkitystä. On varmistettava kansalaisten laaja-alainen osallistuminen ja läpinäkyvät keskustelut. Konferenssin tulee olla yhteinen harjoitus, johon kenen tahansa kansalaisen on mahdollista osallistua. Digitaalinen alusta on osa ratkaisua, mutta myös kasvotusten käytäviä keskusteluja tarvitaan.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) kiitti Portugalia sen sitoumuksesta asian edistämiseen. Konferenssi on keino kuulla ja kerätä kansalaisten feedbackia. Tulee olla vapaus keskustella mistä tahansa aiheesta, mukaan lukien terveyssektorin kysymykset. Komissio tekee töitä sen eteen, että monikielinen digitaalinen alusta voisi muodostaa yhteisen kanavan konferenssiaktiviteeteille.

Käytetyissä puheenvuoroissa konferenssia ja sen mahdollisimman pikaista käynnistämistä pidettiin tärkeänä, kuitenkin pandemiatilanne huomioiden. Moni toivoi, että toimielinten yhteisestä julistuksesta saavutettaisiin pian yhteisymmärrys.

Suomi toivoi, että yhteisymmärrys konferenssin johdosta löydetään pian, ja korosti tarvetta huomioida pandemiatilanne. Tehokas vastaus pandemiaan ja siitä toipumiseen on ykkösprioriteetti. Tämä on myös, mitä kansalaiset odottavat. Konferenssi tulisi käynnistää, kun on taas turvallista kokoontua. Kansalaisten, ja erityisesti nuorten, tulisi olla prosessin keskiössä. Tulee varmistaa laaja-alainen ja inklusiivinen lähestymistapa, myös hyödyntäen digitaalisia osallistumisvälineitä.

Puheenjohtaja totesi tekevänsä kaikkensa prosessin edistämiseksi. Konferenssi voitaisiin käynnistää sen jälkeen, kun yhteinen julistus on hyväksytty. On oltava joustavia ja huomioitava pandemiatilanne. Konferenssin alkuvaiheessa jouduttaneen hyödyntämään pääasiassa digitaalisia osallistumisvälineitä.

Covid-19-koordinaatio

Puheenjohtaja totesi, että nyt käytävän keskustelun tarkoitus on valmistella Eurooppa-neuvoston jäsenten 21.1. videokokousta. Tarkoituksena on keskustella erityisesti rokotteista, mukaan lukien rokotejakeluiden vauhdittaminen, rokotustodistukset sekä yhteistyö kolmansien maiden kanssa.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) kertoi ennakkotietoja komission 19.1. julkistettavasta tiedonannosta. Rokotteet ovat tie ulos pandemiasta, mutta samaan aikaan virusvariantit ja tartuntojen määrän kasvu aiheuttavat huolta. On tehtävä kaikki mahdollinen rokottamisen vauhdittamiseksi (ml. rokotetoimitusten kiirehtiminen ja rokotetuotannon lisääminen), testausten (ml. pika-antigeenitestit) ja uusien varianttien tunnistamisen lisäämiseksi, hillintätoimien tehostamiseksi samalla sisämarkkinoiden toimintaa suojaten sekä kansainvälisen solidaarisuuden varmistamiseksi. Tarvitaan nopeita ja koordinoituja toimia. Komissio tekee osaltaan kaikkensa niiden edistämiseksi.

Ministerit peräänkuuluttivat keskustelussa rokotetoimitusten nopeuttamista, mutta kaiken kaikkiaan EU:n rokoteyhteistyötä pidettiin erittäin tärkeänä ja onnistuneena. Uudet virusmutaatiot aiheuttavat huolta kaikissa jäsenvaltioissa. Monet nostivat esiin myös rokotteita koskevan viestinnän. Lähes kaikki jäsenvaltiot antoivat tukea ajatukselle yhteisestä rokotustodistuksesta. Muutamissa puheenvuoroissa huomioitiin toistaiseksi puutteellinen tieteellinen näyttö rokotuksen vaikutuksesta tartuttavuuteen ja varoitettiin myös mahdollisen rokotustodistuksen eriarvoistavasta vaikutuksesta, jos se asetettaisiin matkustuksen edellytykseksi. Useissa puheenvuoroissa peräänkuulutettiin myös testien vastavuoroista tunnustamista ja antigeenitestejä koskevan suosituksen hyväksymistä neuvostossa. Nämä nähtiin edellytyksinä vapaalle liikkuvuudelle ja sisämarkkinoiden toiminnalle, mutta elintärkeinä myös matkailuelinkeinolle. EU:n rokotesolidaarisuus kolmansia maita kohtaan sai lähes yksimielisen tuen. Monissa puheenvuoroissa painotettiin EU:n toimia etenkin EU:n lähialueilla, mutta myös laajemmin.

Suomen puheenvuorossa korostettiin tarvetta nopeuttaa turvallisten ja tehokkaiden rokotteiden saatavuutta. Yhteinen EU-hankintamenettely on osoittautunut hyväksi ja tarpeelliseksi toimintatavaksi, mutta rokotteiden tuotantoa ja toimituksia on kiirehdittävä. Tarvitaan myös selkeää ja johdonmukaista viestintää sekä vertailukelpoista tietoa rokotustilanteesta eri jäsenvaltioissa. Ajatusta mahdollisesta yhteisestä rokotustodistuksesta tulisi tutkia. Kansainvälinen solidaarisuus rokotteiden saatavuuden varmistamisessa on tärkeää. Tulisi myös keskustella siitä, miten terveysturvallisuus ja henkilöiden vapaa liikkuvuus saataisiin tulevaisuudessa vastaavissa tilanteissa yhteensovitettua paremmin.

Suomen edustajat
Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	EU:n tulevaisuus, Portugali, puheenjohtajuus, YAN Yleisten asioiden neuvosto, koronavirukset
Hoitaa	**STM, UM, VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, TEM, TPK, TULLI, VM, VTV, YM